

Ob dnevu slovenske kulture

Prešernove proslave, Prešernove nagrade, dan slovenske kulture ... Povsod se vrstijo slovesnosti, vsi ugotavljamo, da je delovanje slovenskih društev plodno, uspešno, neprimerno boljše od večinskega. Zelo razvejana dejavnost na kulturnem, prosvetnem in glasbenem, športnem in rekreacijskem področju nam daje misliti, da je rezultat vsega tega dela izredno pozitiven.

Prav gotovo to drži, če gledamo na množičnost, številčnost, manifestativnost, vendar kakor hitro nekoliko globlje pogledamo v našo stvarnost, lahko takoj ugotovimo, da v resnici nimamo veliko razlogov, da smo navdušeni in prepričani, da smo res tako zelo dobri in »močni«, kot se prepričujemo.

Če govorimo o kulturnih dejavnostih, posebno po naših vaseh, lahko večkrat ugotavljamo, da nismo bogve kako napredovali, da so naše prireditve stereotipne in le malokdaj prinese kaj novega, da si, med drugim, med seboj še vedno mečemo polena pod noge in da ta tekmovalnost bolj škoduje kot koristi. Svetovnonazorska mnenja, ki razdvajajo duhove in krhajo moči (gl. Mačkolje), pa ne prinese nič dobrega. Vsi se zavedamo, da je rešitev v kvaliteti, vendar je kvaliteta težko dosegljiva. Kvaliteta je na žalost velikokrat tudi posledica selekcije, ki pa ni in ne more biti cilj narodne manjšine. Narod potrebuje visoko kvaliteten predstav, knjig, kulturnih prireditev, koncertov, ker le vrhunsko izvajanje, ali lepa prireditev lahko pozitivno vpliva na narodovo kulturno rast, obenem pa tudi lahko vredno predstavljala naše ustvarjanje pred italijansko javnostjo. Kvaliteta pa mora nastati iz množičnosti našega delovanja. Pogoji namreč so, potrebna pa je volja, da res ustvarimo nekaj reprezentativnega. Cilj slovenskega ljudstva v Italiji mora biti ta, da stalno, dan za dnem, ustvarja in prinaša slovenski kulturi, v domovini kot tudi pri nas in v svetu, novih zamisli in plodnih idej. Ne smemo se zapirati v krajevne meje in tožiti, da smo odvisni od dobre volje drugih. Z dejanji moramo stalno dokazovati, da smo aktivni, plodni in nedejliv del slovenskega naroda, ki lahko mnogim marsikaj pove.

Prav je, da omenimo tudi telesno kulturo, ki pa ne pomeni samo športni re-

M. T.

dalje na 2. strani ■

Libanon in politična kriza v Izraelu

Nepričakovano hitro je preiskovalna komisija treh sodnikov, ki ji je bila poverjena preiskava o krivdi v zvezi s svoječasnim pobjem stotin Palestincev v taboriščih v Beirutu ob vdoru izraelskih čet in libanonskih falangistov v palestinski del mesta, končala svoje delo. V ponedeljek zvečer je izročila poročilo ministrskemu predsedniku Beginu, da ga objavi vladi, parlamentu in javnosti, kar se je tudi zgodilo. Izkazalo se je, da je bila komisija stroga in dosledna. Nikogar se ni ustrašila, niti samega predsednika vlade in najvišjih generalov. V preiskavi je ugotovila, da je Begin sokriv za tisto, kar se je zgodilo, v toliko, ker se kljub opozorilom ni pobrigal, da bi bil preprečil oziroma onemogočil pomor Palestincev. Mogoče ni verjel, da je možno, da se kaj takega zgodi pod nadzorstvom izraelskih čet. Begin res ni nikoli dal povelja za pobj in tudi ne dovoljenja, da bi libanonske falangistične sile vdrle v palestinska taborišča. O tem ga tudi nista pravočasno obvestila ne obrambni minister Sharon in ne poveljnik glavnega stana vojske Eytan, a tudi sam se ni dovolj pobrigal, da bi bil o vsem obveščen, kar se je 15. in 16. septembra lani dogajalo v palestinskih taboriščih v Beirutu. Lahko bi bil predvidel — pravi poročilo preiskovalne komisije — kaj se bo zgodilo, če se dopusti

falangistom, da prodrejo v palestinska taborišča.

Palestinci so bili malo prej z zahrbtnim atentatom vrgli v zrak voditelja Falange in novega libanonskega predsednika republike Beshira Gemayela, pri čemer je bilo ubitih še na desetine drugih uglednih voditeljev in častnikov Falange. Atentat se je zgodil prav med velikim sprejemom, ki ga je priredil Gemayel za falangistične veljake. Lahko je bilo predvidevati, da se bodo skušali falangisti krvavo maščevati nad Palestinci ob prvi priložnosti, in tako priložnost jim je nudil pristanek izraelske vojske, da lahko vdrejo v palestinska taborišča, »da bi jih počili skritih teroristov«, ko je izraelska vojska zasedla zahodni Beirut. Begin in njegov zunanji minister Shamir sta bila dolžna predvideti, kaj se bo v takem primeru zgodilo, pa tega nista predvidela in se nista zmenila za opozorila, morda v prevelikem zaupanju v pamet in vestnost vojaških poveljnikov. Zato se je preiskovalna komisija zelo grajajoče izrazila zdaj tudi proti zunanjemu ministru. Vendar ni predlagala sankcij niti proti njemu niti proti Beginu. Njuna krivda je samo moralna, indirektna.

Pač pa zahteva preiskovalna komisija sankcije proti obrambnemu ministru

dalje na 2. strani ■

Sklenili so zaostri boj

S potrditvijo Claudia Tonela za pokrajinskega tajnika in z odobritvijo dokumenta, ki ga za bližnji vsedržavni kongres predlaga osrednje vodstvo, se je v nedeľjo, 6. t.m., končal kongres avtonomne federacije KPI v Trstu. Za potek kongresa je vladalo precejšnje pričakovanje, saj so mnogi bili radovedni, koliko pristašev ima na Tržaškem senator Cossutta, ki je v sporu z osrednjim partijskim vodstvom zaradi različnega gledanja na vlogo, ki jo ima SZ v svetovnem komunističnem gibanju. Na kongresu pa se je izkazalo, da je Cossuttovih pristašev prav malo in da jih med slovenskimi komunisti sploh ni. Slovenci v KPI so ostali enotni, kar je med drugim pogoj za okrepitev njihove teže v stranki.

Za slovensko narodno manjšino v Italiji je gotovo pomembno, da je kongres odobril predlog tajnika Tonela, naj se pri osrednjem partijskem vodstvu v Rimu ustanovi »delovna skupina, ki naj se zavzema za zaščito narodnih manjšin v državi in naj usklajuje ter preverja partijsko delo« na manjšinskem področju. Kongres je hkrati sklenil, naj se zaostri boj za globalno zaščito slovenske narodne manjšine. Že tajnik Tonel je namreč v svojem poročilu izrazil bojazen, da bi se prej izčrpal postopek za odobritev zakona o zaščiti furlanskega jezika in kulture, kot bi se zagotovila zakonska zaščita slovenske manjšine.

Za delegate na bližnjem vsedržavnem kongresu so bili izvoljeni Rossetti, Cuffaro, Tonel in Giorgio Canciani.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 13. februarja, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Trnjulčica«. Pravljica igra; 11.00 Sestanek z...; 11.15 Nabožna glasba; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Šport in glasba ter prenosi z naših kulturnih prireditev; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 14. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Človek v sodobni družbi; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Beležka; 12.00 Gledališki glasovi po stezah spominov; 13.00 Poročila; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: »Alamut«; 14.55 Naš jezik; 15.00 Veselo športno popoldne; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 »Cecilijanka 1982« v Katoliškem domu v Gorici; 18.00 Od Milj do Devina; 18.30 Priljubljeni motivi; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 15. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Integracija prizadetih otrok v normalni šoli; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Oddaja za otroški vrtec; 10.20 Luigi Cherubini: Medaja (drugo dejanje); 11.30 Beležka; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: »Alamut«; 14.40 Šolska glasbena ura za mladino; 16.35 Instrumentalni solisti; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Odprti dramski val: Eugene Labiche: »Moja draga Izmena«, komedija; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 16. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Sprehodi po tržaških predmestjih; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Luigi Cherubini: Medaja; 11.00 Oddaja za prvo stopnjo osnovne šole; 11.30 Beležka; 12.00 Pod Matajurjan, posebnosti in omika Nadiških dolin; 13.00 Poročila; 13.20 Trst by night; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: »Alamut«; 14.55 Naš jezik; 16.35 Instrumentalni solisti; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Harmonikarji glasbene šole v Čedadu; 18.00 Na goriškem valu; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 17. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Slovenska ekonomija na Tržaškem od l. 1945 do danes; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.00 Oddaja za drugo stopnjo osnovne šole; 11.30 Beležka; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: »Alamut«; 14.40 Otroški kotichek: To je pa laži!; 15.00 Beseda ni konj; 16.35 Instrumentalni solisti; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Violinist Tomaž Lorenz in pianistka Alenka Šček v Kulturnem domu v Trstu; 18.00 Četrtekova srečanja; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 18. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.00 Oddaja za srednjo šolo; 11.30 Beležka; 12.00 Roža mogota; 13.00 Poročila; 13.20 Naša gruda; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: »Alamut«; 14.55 Naš jezik; 15.00 Od ekrana do ekrana; 16.45 Postni govor; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki; 18.40 Imena naših vasi; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 19. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 9.00 Sobotni trim; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; pevski zbor »Ivo Lola Ribar« iz Beograda; 11.30 Beležka; 12.00 Glas od Režije; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: »Alamut«; 14.40 Otroški kotichek: »Najdihojca«; 15.00 Iz studia neposredno; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Sopranistka Vera Lacič; 19.00 Poročila.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Libanon in politična kriza v Izraelu

■ nadaljevanje s 1. strani

Sharonu. Zavrnila je njegov zagovor, češ da ni vedel, kaj se dogaja v palestinskih taboriščih, ko so vdrla vanje falangisti. Vsak človek »z vsaj malo soli v glavi« si je lahko predstavljal, kaj se bo zgodilo, če se bodo falangisti znašli v palestinskih taboriščih in bodo lahko v njih počenjali, kar se jim bo zdelo, pravi komisija. Torej si je lahko to predstavljal tudi obrambni minister Sharon. Obratno, od tega si je obetal verjetno kakšne politične koristi za Izraelce, morda misleč, da se bodo s tem prikupili falangistom. Tako »nepolitično« nesposobnost pa je seveda lahko pokazal samo kak general, ki nima pojma o politiki. Komisija zahteva odstavitev oziroma odstop generala Sharona.

Podobno krivdo je ugotovila preiskovalna komisija pri poveljniku glavnega stana vojske generalu Eytanu. Komisija ne zahteva njegove odstavitve samo zato, ker bo aprila že dopolnil svojo službeno dobo in bo moral tako nujno sam odstopiti. Komisija pa je zahtevala, da se odstavi vsaj za tri leta z vseh poveljniških mest padalski general Yaron. Odstaviti je treba po njenem tudi poveljnika izraelske vojaške obveščevalne službe.

Trenutno še ni mogoče reči, kako bosta Begin in njegova vlada reagirala na to nepričakovano strogost in moralno doslednost preiskovalne komisije, ki so jo sestavljali predsednik najvišjega sodišča Kahan, sodnik Barak in neki upokojeni

general. Svet je vsekakor s priznanjem vzel na znanje poštenost preiskovalne komisije in vidi v tem znak in dokaz za moralno zdravje in doslednost izraelske demokracije. Temu priznanju se je soglasno pridružil skoro ves italijanski tisk.

Zal pa se medtem nadaljujejo homatije v Libanonu, ki ponovno potrjujejo, da ta dežela še ne bo kmalu — če sploh kdaj — prišla do miru. Sirci se kažejo odločeni, da ne zapustijo libanonske zemlje. Če bi libanonska vlada in Združene države izsilile z diplomatskim pritiskom odhod Izraelcev, bi se Libanon hitro spet znašel tam, kjer je bil pred vdorom Izraelcev, se pravi v popolni oblasti mohamedansko-sirskih in verjetno tudi palestinskih skrajnežev, ki bi se tajno ali javno vrnili v deželo. Zavladali bi spet popoln nered, poboji, atentati, gospodarska zmeda, popolna nesigurnost življenja. Na žalost pa se zdi, da niti libanonska vlada niti Združene države nimajo nikake jasne predstave, kako urediti razmere v Libanonu. Združenim državam gre trenutno predvsem za to, da kujejo iz sedanjega položaja politični kapital zase in si pridobijo simpatije v arabskem svetu. Rešitev problemov jih ne briga in tudi ne vedo, kako jih rešiti. Dejansko jih niti ne poznajo, kot tudi ne problemov drugod po svetu, ker trdovratno vztrajajo pri mnenju, da se da vsak problem rešiti bodisi z diplomatskim pritiskom bodisi z nekaj sto milijoni dolarjev podpore in s podkupovanjem vodilnih državnikov.

Človečanske pravice v Sovjetski zvezi

Stanje človečanskih pravic v Sovjetski zvezi še zdaleč ni v skladu z nivoji, ki bi bili lahko mednarodno sprejemljivi. Tako poudarja ameriško zunanje ministrstvo v poročilu, ki ga je pripravilo za komisijo za zunanje zadeve obeh domov. Zunanje ministrstvo je dolžno vsako leto predložiti parlamentu tako poročilo, kajti od njegove vsebine je odvisna ali bi vsaj morala biti odvisna ameriška pomoč tujim državam. Ameriško zunanje ministrstvo sestavlja tako poročilo po informacijah, ki jih prejema od ameriških diplomatskih predstavnikov, od parlamentarnih organov.

Poročilo med drugim opozorja, da v Sovjetski zvezi ne izvršujejo pogosto smrtnih obsodb, saj proti disidentom običaj-

no nastopajo z zaporno kaznijo ali z internacijo v taborišča. Disidente — nadaljuje poročilo — sovjetske oblasti preganjajo s tem, da jim ne nudijo dovolj hrane in oblačil, da morajo zaporniki in interniranci opravljati težka dela, da nimajo primerne zdravstvene oskrbe, da so družinski člani podvrženi grožnjam, mnogi zaporniki pa nimajo pravice do pismenih stikov z družino. Sovjetska vlada, nadaljuje poročilo, še vedno nadaljuje s konfinacijo nekaterih disidentov v posebne psihiatrične bolnišnice, kjer so podvrženi nečloveškemu ravnanju. Sovjetski režim nekatere disidente kratkomalo izžene iz države, medtem ko drugim disidentom ni zajamčena pravica do javnih sodnih obravnav.

Ob dnevu slovenske kulture

■ nadaljevanje s 1. strani

zultat. Pomeni predvsem tedensko prisotnost naših športnikov v javnosti, navadno italijanski. Ljudstvu ne more biti vseeno, kako se naši atleti in ekipe predstavljajo na igriščih po Italiji. Tudi v športu so velike težave, vsi poznamo vprašanja v zvezi z italijanskimi igralci v slovenskih ekipah in posledicami, ki jih prinašajo društvom in ljudstvu. Prav je, da z večjo ljubeznijo in skrbjo spremljamo tudi njihovo delovanje. Pojav »Jadrana« je, recimo, močno povezal slovenske navijače, njihov zgled pa naj velja tudi za druge športne panoge in tudi za slovensko kulturno dejavnost.

V slogi je moč, pravimo, potrebna pa je dobra volja in seveda tudi pripravljenost enakopravnega sodelovanja, v dobro ljudstvu. Interesi posameznikov so vsekakor škodljivi, na žalost pa so stvarnost, s katero se moramo dnevno srečevati.

Občni zbor SKD »Igo Gruden« in šd »Sokol«

V Nabrežini je bil v petek, 4. t.m., občni zbor domačega kulturnega društva »Igo Gruden« in športnega društva »Sokol«. Društvena dvorana, ki tudi nosi ime po nabrežinskem pesniku, je bila ob tej priložnosti dobro obiskana.

Občni zbor je vodil Antek Terčon. Predsedniško poročilo je prebral Nevenko Gruden, ki je v svojem posegu razčlenil dejavnost obeh društev. Povedal je, da so

lovanjem je opozoril na težave, ki so nastale z jugoslovanskimi omejitvenimi ukrepi. Predsednik je v svojem poročilu tudi opozoril na dve pomembni obletnici, na 90-letnico rojstva Iga Grudna in 80-letnico nastanka Bralnega društva v Nabrežini.

Podrobno poročilo o kulturnem delovanju je podala tajnica prof. Marinka Terčon. Poudarila je pomen pododborov in med drugim ugotavljala, da delovanje večkrat otežkoča finančno stanje. Poročilo o tem je podal blagajnik Hadrijan Caharija. V imenu nadzornega odbora pa je prebral poročilo Srečko Colja.

Po razpravi so izvolili novi glavni odbor, ki se je sestel v torek in si tako porazdelil društvene funkcije: predsednik je Antek Terčon, podpredsednik Mariza Škerk, tajnik Nevenko Gruden, blagajnik Hadrijan Caharija, gospodar Danilo Mihelič. Referent za kulturo je prof. Zvonko Legiša, referent za šport Savo Ušaj, referent za stike z ostalimi društvi in organizacijami pa je Edvin Forčič. Nadzorni odbor sestavljajo Srečko Colja, dr. Dušan Gruden in Andrej Spetič.

—o—

MADRIDSKA KONFERENCA

V vzdušju zmerne optimizma se je v torek v Madridu začel nov krog zasedanj konferenca za varnost in sodelovanje v Evropi. Konferenca, ki jo nekateri imajo za »barometer popuščanja napetosti« in pomeni logično nadaljevanje helsinške konference v letu 1975, beleži uspehe in nazadovanja v odnosih med obema velesilama in ji je težko pripisati lastno moč, da bi lahko vsilila pozitivne rezultate zunaj teh odnosov med taboroma. Zmerni optimizem temelji na nekaterih znakih, ki bi dali misliti na ublažitev stališč

—o—

SINDIKAT SLOVENSKE ŠOLE OKLICAL STAVKO

Zakonski dekret z dne 10.1.1983 je z raznimi restriktivnimi odredbami še posebno prizadel slovenske šolnike, da sta skupščini obeh tajništav (Trst - Gorica) sklenili odgovoriti z blokado ocenjevalnih sej. Od ravnateljev imenovani suplenti bodo namreč plačani le na osnovi efektivno opravljenih ur, odštete jim bodo nedelje, razni prazniki in tudi poletne počitnice.

Ker je med našimi šolniki veliko taktih, ki so dobili namestitev od ravnate-

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu bo v ponedeljek, 14. februarja, predstavitev knjige Zore Tavčar »Veter v la-seh«. Delo bo orisal Saša Martelanc. Začetek ob 20.15.

ljev, in bo tako tudi vsaj še nekaj let, bo prav gotovo zelo težavno pokriti — ob taki plačilni ponudbi ministrstva — vsa prosta učna mesta na naših šolah. Ome-njeni zakonski dekret ni torej hudo prizadel samo slovenske začasno nameščene šolnike, ampak slovensko šolo nasploh, ker je postavil pod vprašaj nemoten potek pouka in celo normalen začetek prihodnjega šolskega leta na slovenski šoli. Predvsem zaradi tega, pa tudi zaradi še drugih omejevalnih odlokov, ki so javnosti že znani, je Sindikat slovenske šole pozval vse profesorje, naj v znak protesta blokirajo ocenjevalne seje.

—o—

OSVOBOJENI SOVJETSKI SVETOVALCI

Zahodni diplomati, ki živijo v pakistanski prestolnici, so potrdili vest, da so sovjetsko-afganistanske vojaške enote osvobodile sovjetske svetovalce, ki so jih bili ujeli afganistanski gverilci 5. januarja na območju Severnega Afganistana. Med vojaško akcijo je bilo osvobojenih 12 sovjetskih svetovalcev, pripadniki vojske pa so našli trupla štirih svetovalcev, na katerih je opaziti znake mučenja. Diplomati so pristavili, da so med vojaško akcijo padli vsi gverilci, ki so bili svojčas ugrabili sovjetske svetovalce. Od 12 osvobojenih svetovalcev so štirje ranjeni.

DOLGOVI DRŽAV V RAZVOJU

Dolgovalci držav v razvoju so ob koncu lanskega leta dosegli rekordno število 626 milijard dolarjev. Iste države bi bile morale lani odplačati 131 milijard dolarjev zapadlih posojil in obresti. To so podatki, ki jih je posredovala organizacija za mednarodno sodelovanje in razvoj. To poročilo opozarja zlasti na izredno povečanje dolgov držav v razvoju, ki še pred šestimi leti niso presegli 220 milijard dolarjev. Zdaj so se v bistvu potrojili. Na lestvici najbolj zadolženih držav je Brazilija, ki je ob koncu leta 1981 imela več kot 65 milijard dolarjev dolgov, tik za njo pa je sledila Mehika s 54 milijardami. Sledijo Španija, Argentina, Južna Koreja, Indija in tako dalje. Jugoslavija je ob koncu leta 1981 imela skoro 17 milijard dolarjev dolgov, leto dni kasneje pa 19 milijard in 685 milijonov. V letu 1982 je Jugoslavija vrnila 96 odstotkov obresti

ZAŠČITENA VINA V NABREŽINI

V pričakovanju dokončnega sklepa o zaščitnem poreklu kraških vin je devinsko-nabrežinska občina razpisala natečaj za osnutek etikete za ustekleničena vina vinogradnikov devinsko-nabrežinske občine in za občinsko vinsko razstavo. Natečaja se lahko udeležijo slikarji, grafični oblikovalci in risarji. Rok za predložitev osnutkov bo zapadel 31. marca 1983. Občinska uprava bo imenovala ocenjevalno komisijo, ki bo izbrala najboljše osnutke in podelila nagrade v višini 250.000 lir za prvo nagrado, 150.000 za drugo in 100.000 za tretjo nagrado. Razpis natečaja je na razpolago na županstvu, soba števil. 20, v uradnih urah.

Nabrežinci obiskali senatorja Murmuro in Vernaschija in jima predstavili društveno delovanje in seveda zahteve Slovencev po zaščitnem zakonu. Nakazal je tudi težave prostorskega značaja, saj je dvorana potrebna popravil, Kulturni dom pa je za enkrat samo želja. V zvezi s športnim de-

PROSTOR MLADIH

»Skavtska pesem« pred izidom

V nekaj dneh bo izšel v Trstu ponatis pesmarice »Skavtska pesem«. Priljubljena publikacija, ki je prvič izšla leta 1973 kot sad okrepljenega sodelovanja med skavti in skavtinjami iz Tržaške in Goriške, je takrat v nekaj letih pošla. Imela je velik odmev pri mladini, pri pevskih zborih, učnem osebju in mladinskih pevovalcih. To tudi v Sloveniji in pa med skavti in skavtinjami na Koroškem.

Sedanja izdaja je popravljena in izpopolnjena. Povečalo se je število pesmi, zunanja oblika pa je še bolj primerna udobni uporabi tam, kjer je njeno mesto: pri tabornih ognjih, na izletih, pri skavtsko oblikovanem bogoslužju, na srečanjih in sestankih. Platnica je tokrat namreč plastična.

Skavtski voditelji in voditeljice sprejemajo do konca februarja prednaročila za pesmarico. Prednaročniška cena je nižja od prodajne in znaša 5.000 lir.

Pesmarica »Skavtska pesem« obsega 219 pesmi na okoli 200 straneh. Razdelki

so naslednji: Skavtske pesmi, Mašne pesmi, Spirituals, Pesmi od vsepovsod, Bans in igre, Ljudske in umetne pesmi. Na koncu sta Abecedno in splošno kazalo.

Za potrebni ponatis se je Slovenska zamejska skavtska organizacija odločila ob 30-letnici skavtizma v zamejstvu.

—o—

NOVA SKAVTSKA NAČELNICA

Z novembrom je postala nova načelnica deklishega dela skavtske organizacije v Trstu Eva Fičur. Dosedanja načelnica Nadja Maganja-Jevnikar se je službi odpovedala iz družinskih razlogov, sprejela pa je mesto blagajničarke v pokrajinskem vodstvu Slovenske zamejske skavtske organizacije v Trstu.

Evi Fičur, ki študira na fakulteti za tuje jezike v Vidmu in ki je že več let skavtska voditeljica pri Svetem Ivanu v Trstu in je bila že nekajkrat načelnica na taborih, voščijo skavtski bratje in sestre veliko delovnih uspehov!

Prešernova proslava v DSI

V ponedeljek, 7. t.m., je bila v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu že tradicionalna Prešernova proslava, med katero so bile podeljene nagrade »Mladike« in nagrade natečaja »Mladi oder«, ki je bil letos razpisan že osmič. Literarna nagrada Mladike pa je bila letos razpisana enajstič.

Slavnostni govor je na ponedeljkovi proslavi imel predsednik Društva slovenskih izobražencev Sergij Pahor, ki je med drugim poudaril nujnost ohranjanja naših družbenih oblik življenja, ter je opozoril, da v današnjem trenutku ni mesta za brezbržnost in za umikanje v zasebnost. Samo močna in sistematična prisotnost slovenskega duha v družinah, društvih, šoli, tisku in drugih organizacijah

Na proslavi je na začetku in ob zaključku zapel dekliški zbor »Slovenski šopek« iz Mačkolj, ki ga vodi Ljuba Smotlak. Po predsednikovem govoru pa so bile na vrsti podelitve nagrad. Za letošnji 11. literarni natečaj »Mladike« so organizatorji dobili štiri novele in pet ciklusov pesmi. Svoje prispevke so poslali pisatelji in pesniki s Koroške, iz Slovenije in naših krajev. Komisija, ki je pregledala gradivo, je sklenila, da ne podeli prve nagrade, zato pa so podelili dve drugi in dve tretji nagradi. Drugo nagrado sta prejela novela »Na poti v Emavs«, pisatelja Pavleta Zidarja, za poezijo pa je pripadla zbirk »Potovanje na Kras«, ki jo je poslal V. P. Vidrih iz Kamnika. Dve tretji nagradi sta bili podeljeni, prva Zlatki Obid Lokatos iz Trsta za novelo »Ko smreka cveti«, druga pa Levu Deteli z Dunaja za črtico »Kača«. Lev Detela je organizatorjem poslal tudi pismo, v katerem je poudaril pomen podobnih kulturnih pobud in vlogo kulturnega delovanja.

Na Prešernovi proslavi so se organizatorji spomnili znanega avtorja dramskih tekstov in režiserja Lojzeta Cijaka, ki letos praznuje svojo 80-letnico. Ob tej priložnosti so mu podelili posebno plaketo.

Nagrajevanje natečaja »Mladi oder« je pokazalo, da je amatersko gledališče ak-

tivno in še vedno uspešno deluje med nami. Nagradjeni so bili dijaki srednje šole Fran Erjavec iz Rojana za predstavo »Bultalci«, igralska skupina Hrast iz Doberdoba za predstavo »Miklavžev večer v gozdu«, igralska skupina društva Mačkolje za spevoigro »Rdeča kapica« in igralska skupina Marijinega doma v ulici Risorta za posebno predstavo za misijonsko nedeljo. Nagradjeni pa so bili še srednja šola Srečko Kosovel za igro »Nekoč in danes«, Slovenska zamejska skavtska organizacija za igro »Srečanje v gorah«, ki so jo uprizorili ob proslavah svoje tridesetletnice, dramska skupina prosvetnega društva Štandrež za izvedbo Goldonijeve komedije »Krčmarica« in še amaterski oder »Jaka Štoka« s Proseka in Kontovela za uprizoritev igre Lojzeta Cijaka »Slana voda«.

Večer je povezoval Saša Martelanc, številno občinstvo, ki je napolnilo Peterlinovo dvorano, pa si je ob tej priložnosti lahko ogledalo tudi retrospektivno razstavo del rajnega slikarja Toneta Miheliča. Razstavo so odprli v soboto in je na ogled še ves ta teden.

PREJELI SMO:

Slovenska skupnost o zakonu 828

V zvezi s predlogom tržaškega pokrajinskega odbora o porazdelitvi sklada, ki ga predvideva člen 10 zakona 828 za okrepitev in razširitev proizvodne osnove, obrambo in razvoj zaposlenosti, menimo, da se omenjeni predlog komaj dotika inovativnih dejavnosti, t.j. tistih spodbudnih dejavnosti, ki naj bi ustvarile nove vire bogastva in nova delovna mesta, in obrobno obravnava področje male industrije, obrtništva, turizma in kmetijstva.

Nihče ne nasprotuje, da je treba primerno upoštevati zaposlitveno raven v glavnih industrijskih obratih in v pristanišču, toda če želimo, da tržaško gospodarstvo resnično zaživi, potem je treba

CLAUDIO MAGRIS in ANGELO ARA V KULTURNEM DOMU

V ponedeljek, 14. februarja, bo ob 18. uri v Mali dvorani Kulturnega doma v Trstu srečanje in razgovor o pred kratkim izišli knjigi Claudia Magrisa in Angela Aree »Trst - obmejna identiteta«, ki je vzbudila toliko zanimanja v tržaški javnosti. Razgovor bosta uvedla Gino Brazzoduro in Vladimir Vremec v prisotnosti avtorjev knjige.

Srečanje prireja Kulturno združenje »Most« z namenom, da bi razširili debato o tržaški polpretekli kulturi tudi na slovensko kulturno javnost. To bo priložnost za zrel in kritičen premislek o deležu, ki so ga dale kulturi našega mesta njegove najrazličnejše komponente, ki so prav tako sestavni del njegove bogate zgodovine.

To bo hkrati priložnost, da se z avtorjema knjige poglobi in dopolni nemajhen delež slovenske komponente v tržaški kulturi. Pričakovati je, da se bo slovenska kulturna javnost polnoštevilno udeležila srečanja.

—o—

V tiskovni sklad so darovali:

Marta Požar - Trst	L. 10.000
Jasna Repinc - Opčine	L. 10.000
Vera Hmeljak - Trst	L. 5.000

10-letnica folklorne skupine »Stu ledi«

V sklopu dnevov slovenske kulture, ki so bili v tržaškem Kulturnem domu, gre omeniti sobotni večer, na katerem je tržaška folklorna skupina »Stu ledi« proslavila svojo 10-letnico neprekinjenega in zelo uspešnega delovanja. Številni nastopi, gostovanja in prireditve, na katerih skupina nastopa, so utrdili in potrdili upravičeni sloves te folklorne skupine, ki s svojim delom opravlja tudi pomembno etnografsko delo, saj poleg ljudske glasbe in plesov, poleg ljudskega načina izvajanja, ohranja tudi vrsto drugih navad.

Da je folklorna skupina »Stu ledi« priljubljena med našimi ljudmi, je potrdil tudi obisk njihovega slavnostnega večera v Kulturnem domu. Pred polno dvorano so predstavili novi program, ki je podal pre- rez desetletnega delovanja in seveda nekaj plesov, ki so jih plesalci in glasbeniki

naštudirali v zadnjih mesecih. Če so plesi najznačilnejša dejavnost tržaške folklorne skupine, je njena pevska skupina primer pravega odnosa do ljudske pesmi in ljudskega načina petja. Težko je včasih določati meje ljudskega, vendar je petje folklorne skupine »Stu ledi«, čeprav v obliki odrske izvedbe, lep primer pevskega in kulturnega bogastva našega ljudstva.

Zelo pozitivno je tudi ugotavljati, da pri folklorni dejavnosti skupine sodeluje veliko mladih, ki so nastopili tudi na sobotni slovesnosti. Pred njenim začetkom je prisotne in nastopajoče pozdravil v imenu organizatorjev tajnik ZSKD Slavec, ob tej priliki so tudi podelili zaslu- ženo priznanje sedanji umetniški voditeljici Nadji Kriščak, ki je bila med ustanovitelji skupine. Večer je povezovala Savina Remec.

dati ustrezna finančna sredstva tudi drugim industrijskim obratom, ki so že sedaj zdravi, rabijo pa spodbude tako na področju raziskav kot zadevnih uresničit- tev in so s tehnološkimi inovacijami spo- sobni povečati svojo proizvodno zmog- ljivost.

S tega gledišča dokument tržaške po- krajine predlaga za malo industrijo, tu- rizem, obrtništvo in kmetijstvo odobritev novega zakonskega instrumenta, da bi se iz sklada, ki ga predvideva člen 10 zaka- na 828, dodeljevali prispevki omenjenim področjem v višini največ 20%.

Dokument predlaga v ta namen vsoto 10 milijard lir. Toda ta znesek je vezan na odobritev posebnega zakona. Glede uresničitve te možnosti smo, razumljivo, dokaj skeptični.

Zato Slovenska skupnost ni mogla gla- sovati za omenjeni dokument pokrajine tudi zato, ker meni, da so omenjene go- spodarske panoge temeljnega pomena za uravnovešen in organski razvoj tržaškega gospodarstva, zlasti še z vidika slovenske manjšine.

Zadnja beseda sedaj pritiče deželi, ki bo morala odgovorno upoštevati vsa pro- izvodna področja — od industrije do kme- tijstva in terciarnih dejavnosti — kakor tudi najnujnejše potrebe vseh štirih po- krajaj.

Slovenska skupnost je pripravila do- kument o kriterijih, kako smotrno inve- stirati sklade, ki jih predvideva zakon 828, in je izdelala tudi konkretne predloge, ki so pa bili upoštevani samo v majhni meri in pogojno. Predlog pokrajine o delnem financiranju omenjenih sektorjev vzbuja resnično dvom o njegovi uresničljivosti.

Goriška Cerkev sprejela svojega pastirja

Petnajsti goriški nadškof, pater Antonio Vitale Bommarco, je v nedeljo, 6. februarja, sprejel v svoje varstvo goriško Cerkev. Slovesni vzhod je bil najprej v oglejski baziliki, kjer so nadškofa pričakali kapitularni vikar msgr. Ristits, duhovniki, civilne oblasti in številno ljudstvo. Sledil je kratek obred v Poponovi baziliki, kjer se je nadškof poklonil oglejski Cerkvi, mučenikom in posebnemu verskemu, svetemu in omikanemu bogastvu, ki ga to svetišče zaobjema. Iz Ogleja se je nadškof v številnem spremstvu napotil proti Gorici, kjer ga je pred stolno cerkvijo pričakalo veliko vernikov, v stolnici pa so že bili predstavniki civilnih oblasti, od goriškega župana do vseh županov z Goriškega, vladnega komisarja, deželnih odbornikov, predsednika pokrajine in številnih drugih predstavnikov javnega življenja; bili so prisotni nadškofovi sorodniki, lepa skupina patrov minoritov, cerkvene bratovščine in drugi; na koro je pel stolni zbor Fogar, slovenski zbor L. Bratuž je ravno tako zapel nekaj pesmi med mašnim obredom. Potem ko je msgr. Zambonardi v latinščini prebral papežev odlok o imenovanju novega goriškega nadškofa, je msgr. Ristits prinesel pozdrav goriških vernikov novemu nadškofu. Začela se je nato sv. maša, ki jo je daroval, ob somaševanju dekanov, pater Bommarco. V prvem delu je prišla do izraza tudi slovenska beseda, pri branju drugega berila in prošnji. Osrednji, najpomembnejši dogodek je bil seveda nadškofov govor, ki so ga vsi pričakovali in želeli slišati iz njegovih besed pot in delo novega nadškofa; jasno je, da je tu šlo samo za prve smernice in za prvi stik z goriško stvarnostjo in goriško Cerkvijo, ki je več kot leto dni pričakovala ta dan.

Najprej je nadškof Bommarco govoril o svoji odločitvi in izbiri za duhovniško življenje in potem podčrtal, kako važno je imeti zavest (in v skladu s tem tudi živeti), da si kristjan. »Kot vi sem kristjan, a za vas sem tudi škof«, je dostavil in se s tem že dotaknil vloge, ki jo ima Pastir med svojim ljudstvom. Škofa poznamo tu-

di po zunanjih znakih, a ti so dokaz velike notranje realnosti, ki daje izbrani osebi dolžnost in pravico, da vzgaja, posvečuje in upravlja svojo Cerkev. Te tri misli je nadškof Bommarco zelo podrobno osvetlil in razčlenjeno obrazložil; škof je Kristusov zakrament in »prav v tem prepričanju prihajam k Vam«, je dodal nadškof Bommarco in takole nadaljeval: »Sv. oče me pošilja v te kraje, tako zgodovinsko bogate in še vedno raznolike po jeziku in kulturi: italijanski, furlanski, slovenski. Prihajam v kraje, ki so v teku stoletij doživeli velika pričevanja civilizacije in krščanske vere«. Potem ko je nadškof govoril o vlogi oglejske Cerkve in o njenem pomenu tudi za ostale narode v neposredni bližini in tudi dlje, je dodal: »Kot že pretekla stoletja, tudi danes živijo v naši deželi različni narodi in kulture, raznovrstnih etničnih, socialnih in kulturnih značilnosti, ki se morajo ohraniti v bogatem in vzpodbudnem pluralizmu. Nad vsemi temi etničnimi, socialnimi in kulturnimi posebnostmi je treba vedno postaviti v ospredje skupni imenovalec, ki je naša krščanska vera. Zato prosimo Boga, da bi moja služba utrdila enotnost, o vrednotila upravičeno pravičnost vsako-

gar, istočasno pa okrepila katoliško vero božjega ljudstva«. Potem ko se je zahvalil vsem za izraze spoštovanja in čestitke, je v slovenskem jeziku nadaljeval: »Sedaj pa želim še posebej pozdraviti Vas, dragi bratje in sestre Slovenci. Žal še ne poznam vašega jezika, vendar sem prepričan, da to ne sme biti prepreka za medsebojno razumevanje in sodelovanje. Naša krajevna Cerkev, nekdanja ogromna, danes veliko manjša, ima priložnost, da si s slovensko skupnostjo prizadeva za nenehni dialog in s tem odkriva vrednote, ki so lastne vsakemu narodu ter koristne za vzajemni duhovni napredek. Čisto naravno je, da to dejstvo v naši Cerkvi tu in tam povzroča razne probleme, ki jih pa bomo zlahka premostili, če bomo drug drugega spoštovali in ljubili ter si prizadevali za skupno življenje. Potrebne moči na tej skupni poti bomo črpali iz bogate zakladnice oglejske Cerkve, ki je naša Mati in mi njeni sinovi«. Nadškof Bommarco je svoj govor zaključil z razvijanjem misli, ki si jih je zapisal v svoj škofovski grb: Da teipsum aliis »amor«.

Naslednjega dne je novega goriškega nadškofa sprejel na občini župan dr. Scaron s celotnim občinskim svetom in mu izročil kopijo srednjeveškega mestnega pečata. Nadškof se je zahvalil in v krajšem govoru opozoril na namen svojega poslanstva v goriški Cerkvi in celotni pokrajini. Zvečer je nadškof obiskal bolnike v bolnišnici sv. Justa na Korzu.

Zasedal je občinski svet v Števerjanu

V ponedeljek, 31. januarja, se je sestel števerjanski občinski svet, da bi razpravljaj in sklepal o raznih točkah dnevnega reda. Po čitanju zapisnika z zadnje seje je svet potrdil tri sklepe ožjega odbora, ki se tičejo dveh občinskih uslužbencev. Ta sta bila začasno sprejeta v službo za potrebe obnovitve po potresu iz leta 1976. Šlo je dalje za sklep, da uslužbenci lahko delajo nadure, in sicer po uvidevnosti upraviteljev. Kot tretja in četrta točka dnevnega reda je bil soglasno sprejet sklep o povišanju občinskih pristojbin za deset od sto na električni tok, ter taksa na reklamne lepake. Po obšir-

nem poročilu o razvoju turizma, ki ga je podal župan Klanjšček, ter debati, ki se je nato razvila in v katero so posegli svetovalci, je bil sprejet sklep, da tudi naša občina pristopi v ustanovo goriške turistične organizacije in tako lahko uživa ugodnosti, ki iz tega izhajajo. Predvsem je bila ugotovljena korist vseh kmetovalcev, da bodo odslej lahko bolje prodajali svoja vina. Pri tem bi radi omenili, da bi morali tudi kmetovalci sami kaj več narediti v tem smislu, vsaj kar se tiče prodajne organizacije, ki danes gotovo ni najbolj učinkovita. Za to točko so glasovali vsi prisotni svetovalci. Nadalje je svet potrdil finančne zaključke drugega dela izgradnje osnovne šole s celodnevним poukom, in sicer za vsoto 300 milijonov lir.

V zaključnem poročilu je župan Klanjšček povedal, da bo občina oddala na dražbi obnovitev stavbe, ki je last bratov Skok v Jazbinah za vsoto 200 milijonov lir, in sicer z zakonom o potresu, kajti take stavba, ki je iz petnajstega stoletja, je bila izbrana od deželne uprave kot zgodovinsko zanimiva. Za načrte in finančna sredstva je poskrbela deželna uprava, ostalo pa bo izvedla občina.

Na koncu so občinski upravitelji opozorili kmetovalce, naj ne kvarijo cestišč, predvsem zato, ker so ceste skupna last in jih bo v bodoče težje obnavljati kakor doslej. Vse prekrške bo občina kaznovala z globami, ki jih predvideva zakon.

Predavanja NŠK o slovenskem slikarstvu

V sredo se je v Kulturnem domu začel ciklus predavanj na temo »Slovensko slikarstvo skozi stoletja s posebnim ozirom na slovensko slikarstvo na Primorskem«, ki ga je priredila Narodna in študijska knjižnica. Vsekakor zanimiva tema, o kateri doslej ni bilo veliko priložnosti, da bi se seznanili z njo. Pomembna se nam tudi zdi, ker so slovenski primorski slikarji s svojim ustvarjanjem gotovo veliko dali vsej slovenski likovni umetnosti.

Predavanja bodo skušala podati prerez skozi slovensko likovno ustvarjalnost. Prvo predavanje, ki je bilo v sredo, je bilo na temo »Gotsko slikarstvo na Slovenskem«; govoril je dr. Janez Höfler. Naslednje srede pa bodo na vrsti še naslednja predavanja: dr. Anica Cevc »Baročno

slikarstvo na Slovenskem«, dr. Ksenija Rozman »Klasicizem in romantika v slovenskem slikarstvu«, dr. Jelisa Čopič, bo predavala o »Slovenskem slikarstvu v obdobju realizma«, dr. Tomaž Brejc o »Obdobju impresionizma v slovenskem slikarstvu«, dr. Bogomir Komelj pa bo govoril na temo »Slovensko slikarstvo in grafika med vojnama«, niz predavanj bo zaključil mag. Jure Mikuž, ki bo predaval o »Slovenskem slikarstvu po letu 1945«.

Že prvo predavanje je pokazalo, da gre za izredno zanimiv cikel, zato je popolnoma upravičeno povabilo Narodne in študijske knjižnice v Trstu, da bi se teh popoldanskih srečanj s slovenskim slikarstvom v Kulturnem domu, udeleževalo veliko ljudi in predvsem mladina.

Poravnajte naročnino!

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Slovenija na Arktiki

Glosa ob nenavadni knjigi

Prav tako, Slovenija na Arktiki!

A ne gre za nikakršno prisposodobu, pač pa za ime, ki ga ima grendlanski vrh, odkar ga je tako krstila slovenska odprava, ki je prva premagala njegovo deviško samoto.

Slovenija fjeld.

A tako je nehala brezimnost tudi za številne druge vrhove povsod, kjer je zaplapolala bela, modra in rdeča planinska zastavica.

Trbovlje fjeld, Domžale fjeld, Mengeš fjeld, Glažuta...

Vse te zanimive podatke posnemam iz knjige Janeza Bizjaka *Gore pod polnočnim soncem*, ki jo je malo pred novim letom poslala na trg mariborska založba Obzorja. In priznam: dobil sem jo v dar, ker drugače ne vem, kdaj bi prišla na vrsto ob vsem, kar se človeku kopiči na mizi. Pa bi bilo škoda, zakaj to je eden izmed tistih, danes tako redkih tekstov, ki si jih vesel brez pridržkov in ugovorov, še posebno pa brez mučnega občutka, da se moraš oborožiti s potrpežljivostjo, če hočeš dognati, katera in kakšna je njihova skrita resnica.

Bizjak je jasen in čist, njegova beseda pa kot zdravo zrnje, tako da ne veš, ali te bolj priteguje odkrivanje gorskih grebenov onkraj severnega polarnega kroga ali pa jezikovna nadarjenost pisca prvenca, ki pa zna nanizati tako izdelane strani, da bi bile v čast vsakemu berilu!

Prav gotovo, snov bo očarala predvsem tiste, ki jim je spoprijem s skalnatimi velikani ena

izmed pomembnih življenjskih izkušenj; spregovorila bo v prvi vrsti mladim in tudi ne več mladim, ki jim je narava največja zakladnica skrivnosti; prepričala bo tiste, ki jim razumno tveganje omogoča, da poudarijo svojo notranjo trdnost in se tako izurijo za spopade v drugih dimenzijah življenja. A vendar bi po Bizjaku vi knjigi morali segati tudi drugi; zakaj to delo je zvesto tradiciji velikih gornikov in je zato tudi etično pomembno. Vzpone po eskimskih pogorjih pa bogatijo pesniški stiki z divjimi prostranstvi in ves čas je bralec hkrati povezan tako z grendlanskim ljudstvom kakor z zemljo pod Triglavom, ki jo pisec priključuje z rafinirano estetsko občutljivostjo.

Nedvomno Janez Bizjak kot alpinist nadaljuje z izročilom naših vrhunskih planincev; s svojim slogom in jezikom pa je zvest in samosvojen učenec slovenskih klasikov besede.

A ta zapis, ki prepušča drugim, da spregovorijo o čisto planinski strani dela, o knjigi sami in njeni sijajni opremi, o barvnih ilustracijah in o vsem drugem, ta zapis bi rad poudaril to, s čimer se mi je knjiga še posebno prikupila.

To so tista razmišljanja, ki so danes tako nadvse dragocena!

Na primer:

»Samo vprašamo se lahko, odkod se zadnjih deset let pri Eskimih pojavlja narodno prebujenje. Zelo čustveno bruha na dan in se neustavljivo prijemlje mlade generacije. Predvsem mlade. Eno vemo zagotovo: v danskih šolah tega

niso dovili! In če šola in vzgoja nista pogoj za izbruh nacionalnih čustev, potem moramo verjeti, da je narodnost veliko več, kot mislimo, da je. Kot barva kože je, elementarna kot jezik, duša in čud. Nedostopna je in hkrati zelo ranljiva; neuničljiva kot energija in zakoreninjena v najglobljem kotičku podzavesti. Če vse to verjamemo, moramo tudi verjeti, da udari v zavest o pravem trenutku; naj bo še tako tlačena in ponižana, vzklikla bo pri ljudeh, o katerih mislimo, da je sploh nimajo, in osmešila tiste, ki so prepričani, da je imajo dovolj. Tiho, a uničujoče bo razvrednotila besede in dejanja vseh, ki mislijo, da ni potrebna.« (Str. 39-40).

Tako smo ob branju pohodov po grendlanskih ledenikih ves čas tudi doma. In to v primerih, ko pisec tega izrecno ne reče, še bolj pa takrat, ko ga žlahtnost domačih tal preмага, tako da sredi fjordov zapoje slavospev rodni zemlji vse od Prekmurja do strmih senožehtih Benečije.

»Kdor je pozabil zeleno toploto domačih travnikov, kdor je zgrešil duh poškodene mrve in komur je obledel spomin na posušeno otavo, mora daleč na Sever, da bo to v ledenih puščavah spet začutil; kdor je izgubil vonj smrekovih host ali kdor je spregledal vetrovno trdoživost brinja, nežno ostrino rožmarina, razsipnost cvetoče jablane ali grenčino arnike in ne ve več, kako se posuje bezgovo cvetje, komur je ušelokus košutnikove korenike, kdor je pozabil, kako stisne v zapestju po čaši terana in kako potegne v ustih po cvičku, komur je prešlo iz ušes, kako se kos oglašča v logu, kdor je preslišal šumenje studenčne vode, kdor ne vidi več, kako se peni Drava v gorenjem toku, kdor ne zna duhati slanice domačega morja, kdor se ne spomni več prijetne nasičenosti v jesenskem zraku, tiste pisane fotografije po tleh razsutega sadja, po katerem se pasejo ose, kdor

Boris Pahor

dalje na 8. strani

Karantanski panter nasproti grbom in barvam Evrope

0000 2 0000000000 JOŠKO ŠAVLI 0000

Na območju Evrope se oblikujejo tako štiri glavna območja, na katerih prevladujejo v grbih dežel skoraj enotni znaki: križ v Južni Evropi in na sredozemskih obalah, z izjemo španskih dežel; lilija v Zahodni Evropi, dejansko po francoskih deželah; lev v deželah Srednje in Severne Evrope; orel v Vzhodni Evropi, razen ob Baltiku.

Zunaj teh štirih območij se nahaja le nekaj drugačnih znakov, ki pa so toliko bolj zanimivi in pomembni, ker kažejo na drugačno narodnopolitično bistvo dežel, ki jih predstavljajo. Takšni znaki so: *konj* za (spodnjo) Saško; *grif* za Pomorjansko; *grad* za špansko Kastilijo; *proge* v raznih smereh za Katalonijo, Burgundijo in Provenco; *delfin* za francoski Delfinat; *zmaj* za Vales; *panter* za Karantanijo; *koza* za Istro. Navedene dežele se s svojimi znaki nahajajo nekako na obrobju prej omenjenih štirih območij in imajo v politični zgodovini Evrope po 12. stol. razmeroma majhno vlogo, z izjemo Kastilije. Imajo pa vendarle svojo lastno identiteto, ki so jo v mnogih primerih ohranile do danes. Kot upravni deželi ne obstajata več Burgundija in Pomorjanska. Toda razvoj razsrediščenja osrednje

oblasti utegne kmalu znova obuditi vsaj Burgundijo, ki jo je že pred kakim stoletjem popolnoma prekril centralizem Pariza. Primer za ta razvoj kaže ponovna oživitve samouprave španskih zgodovinskih dežel.

Za nas je seveda najpomembnejši karantanski panter. Znak je prvič izpričan na

Lev, v več barvah, je znak kneževin ter iz njih nastalih kraljestev v Evropi. V starem veku pri mnogih narodih bojni znak. V krščanstvu predstavlja največkrat silo božje pravičnosti v kaznovanju za huda dela.

pečatu mejnega grofa Otokarja III. v Karantanski krajini leta 1160. V tem času se je Karantanska krajina (danes območje zgornje Štajerske) že bilo priključilo tudi ozemlje Ptujске in Savinjske krajine (današnje spodnje Štajerske). Karantanska krajina ter južno od nje Kranjska in Slovenska krajina tvorijo skupno z vojvodino Koroško še vedno nekdanjo državo Karantanijo. Druge krajine kot Veronska (Benečija), Furlanija (Oglejski patriarhat) so že samostojne vojvodine.

Krajine so vojaško organizirane mejne dežele. Njih vladarji, mejni grofje, so nasproti vojvodom samostojni in podrejeni naravnost kralju oz. cesarju, ker predstavljajo tudi obrambo cesarstva. V primeru nevarnosti velja enoten bojni poziv za celotno vojvodino. Ni pa nujno, da poziv izda vojvoda. Izda ga lahko tudi mejni grof in to za vso vojvodino. V tem primeru se bojni znak, pod katerim se zbere vojska vojvodine in njenih krajin, nahaja pri mejnem grofu.

Prav to nam očitno kaže dejstvo, da se panter prvič pojavi na ščitu v pečatu mejnega grofa v Karantanski krajini. Toda že 1163 je izpričan tudi na ščitu v pečatu vojvode Koroške, Hermana Spanheima. S tem pa je panter iz bojnega znaka že postal grb. Zanimivo je še to, da Karantanska krajina leta 1180 postane samostojna vojvodina Štajerska, vendar pa še naprej ohrani za grb isti znak, panterja. Iz pesnitve »Parzival« Wolframa von Eschenbach ok. 1210 so

Razvejana odmevnost Leva Detele na nemškem jezikovnem prostoru

Pred kratkim je na Dunaju v založbi revije LOG izšla peta nemška leposlovna publikacija slovenskega rojaka Leva Detela. »Tisočletna vojna« — tak je naslov novega Detelovega protivojnega teksta — bo na razpolago tudi kupcem v Trstu, Gorici in na Koroškem.

Zanimivo je, da je Lev Detela že s svojimi štirimi prejšnjimi leposlovnimi nemškimi knjižnimi izdajami, ki so izrazito modernega značaja, doživel na vsem nemškem jezikovnem prostoru, a tudi drugod v svetu, zelo lepo odmevnost. V številnih revijah, časopisih in radijskih postajah je bilo objavljenih nad osemdeset recenzijskih enot o značilnostih Detelovih v nemščini natisnjenih knjig (*»Izkušnje z nevihtami«*, Darmstadt 1973; *»Legende o očetu«*, Eisenstadt 1976; *»Kraljev kip«*, Dunaj 1977; *»Občudovanje vzbujajoče kretnje vladanja«*, Dunaj 1978). Te recenzije (tudi brez slovenskih istočasnih beležk) sestavljajo pravo imaginarno knjigo kritičnega soočanja z delom Leva Detela.

Ceprav so Detelove pričujoče knjige izšle v nemškem jeziku, je bila vsaj prva, *»Izkušnje z nevihtami«*, še prevod iz slovensčine. Zato so Detelove knjige pisce in bralce vedno znova, kot izpričujejo številne kritike, soočile s slovenskimi literarnimi načini in slovanskim kulturnim krogom.

Znani satirični pisatelj in častni predsednik PEN-kluba v eksilu *Gabriel Laub* poroča že o Detelovih *»Izkušnjah z nevihtami«* v največjem zahodnonemškem tedniku *»DIE ZEIT«* tudi tole: »Detelove kratke zgodbe so poetične, groteskne in zgoščene. Detelova knjiga izžareva optimizem črnega humora... Tako (ironično) razumevanje za pozitivno naravnost našega sve-

ta lahko srečamo le pri človeku s slovansko dušo in socialistično izkušnjo.« Avantgardist *Vintila Iuvanceanu* imenuje isto Detelovo knjigo v znanem avstrijskem dnevniku *»DIE PRESSE«* »nekonvencionalno knjigo, ki bralce povede k prijetnim občutkom in jih istočasno vznemiri.« Znani žüriški dnevnik *»DIE TAT«* primerja Detelove »izredno ironične zgodbe, polne parabo-

GLASBENA MATICA - Trst Sezona 1982-83

6. abonmajski koncert v soboto, 19. februarja, ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu. Igral bo SIMFONIČNI ORKESTER SLOVENSKE FILHARMONIJE, dirigent Milan Horvat, solista: Aleksander Rojc, klavir in Marjana Lipovšek mezzosopran. Na sporedu: Franck, Lipovšek, Prokofjev.

ličnih, cinčnih in ironičnih elementov« z mojstroviniami svetovne literature, kot sta jih pisala Swift ali Rabelais.

Dunajski socialistični časopis *»ARBEITER ZEITUNG«* označuje knjigo Detelovih večkrat nagrajenih povesti *»Legende o očetu«* za »nad vse plastično napisano delo, v katerem meče figure v zrak, kot na kakih Chagallovih slikah«.

V alternativni nemški publikaciji *»ULCUS MOLLE«* meni K. Pemsel, »da je Detelovo delo v celoti usmerjeno proti patriarhalnim sistemom, je izreden psihološki afirmativni podvig, ki je literarno obliko in jezik popolnoma pod-

redil zakonitostim svojega hotenja«. Drugi kritik, vodja nižjeavstrijske kulturne zveze *Hans Lampalzer*, pa je prepričan, da so Detelove *»Legende«* nadvse bogoiskateljsko delo. Negativni oče je samo antipod tistega Boga, ki ga je svet ta čas skoraj izgubil, oziroma zapravil.

Izredno številnih in zelo laskavih kritik je bila deležna Detelova prozna zbirka *»Kraljev kip«*. Jens Jensen označuje v *»Frankfurter Allgemeine Zeitung«* Detelovo pričujočo prozno delo »kot v preciznem, jasnem, skorajda neprizadeto hladnem jeziku« napisano knjigo o »zgodovini, ki vedno znova reproducira samo sebe«. Pokojni pater *Alfred Focke* piše v dunajskem dnevniku *»DIE FURCHE«*, da je Detelov *»Kraljev kip«* »najmočnejše delo, ki se je pojavilo v založniškem programu edicije RHOMBUS na Dunaju«. *Martin Kraft* je mnenja, da je *»Kraljev kip«* »s subtilnim umetniškim posluhom napisana parabola o vladanju in oblasti«, o čemer nadežno razpravlja 26. januarja 1978 v znanem dnevniku *»NEUE ZÜRCHER ZEITUNG«*.

Detelove *»Občudovanje vzbujajoče kretnje vladanja«* so za kritika mednarodno znanega bernskega dnevnika *»DER BUND«* »pretresljiv kraljevski kabinet groteskni figur in krohotanja«, »Si je... te svetobe brez predeksistence nekega Franza Kafke sploh mogoče zamišljati? Oba svetova se povezujeta, ne da bi se direktno povezala; vendar prinaša Detela modernejšo dopolnitve, ostrejšo, tudi jezikovno glasnejšo stvaritve v svet«, piše kritik v *»BUNDU«*.

Nad dvajset člankov je zlasti v ameriških in angleških strokovnih leksikonih (deloma s slikovnimi dopolnitvami) posvečenih življenju in delu Leva Detela. Vendar so tudi belgijski, švicaški, zahodnonemški in avstrijski leksikoni in strokovni priročniki v zadnjih letih že upoštevali literarno delo Leva Detela.

Ta čas so pesmi Leva Detela med drugim v angleškem jeziku izšle v indijskih, ameriških in kanadskih revijah.

nam znane tudi barve: črni panter na hermelinovem ščitu, kasneje na srebrnem ali belem ščitu. Šele leta 1246 pride med obe ma vojvodinama do nesoglasja zaradi enakih grbov. Ker je imela Koroška kot prvotna vojvodina starejšo pravico do črnega panterja, je morala spremeniti njegove barve Štajerska, ki je privzela belega panterja na zelenem ščitu, kakor ga ima še danes.

Tudi ta okoliščina kaže, da gre res za karantanskega panterja. Prvič se namreč pojavi na pečatu karantanskega mejnega grofa, šele za tem na pečatu koroškega vojvode. Toda prvotna vojvodina je Koroška, njena krajina pa ji politično upravno pripada. Zato panter ni znak krajine, pač pa bojni znak vojvodine in njenih krajin, torej Karantanije. Črni panter pa se zatem tudi na Koroškem ni več dolgo obdržal. Z Ulrikom III. izumre rod domačih vojvod Spanheimov (1269). Nasledi jih za nekaj let češki kralj Otakar II., ki uvede nov grb. Dokončno pa pride nov grb v uporabo leta 1286, ko dobi Koroško v fevd grof Majnard Goriško-Tirolski. Novi grb ima naslednji ščit: v prvi polovici trije črni švabski levi na rumenem, v drugi polovici bel avstrijski prečnik na rdečem (rdeče-belo-rdeče). Takšen grb ima Koroška še danes.

Značilen je grbovni okras ali dragotina: lončasta čelada, na njej klobuk, ki mu od krajev visijo štirje listi lipe, na vrhu pa ima petelinov čop, kakor lahko razvidimo iz pečata Henrika, Majnardovega sina in naslednika (1303). Ker nam Jans Enenkel leta

1246 omenja s hermelinom prevlečene bizonove rogove nad pravkar omenjenim ščitom, ki ga nosi Ulrik III., preden nasledi očeta Bernarda Spanheima, ko spet prevzame panterja za znak, imamo tako navedene vse izvirne prvine popolnega zgodovinskega slovenskega grba: karantanski črni panter na srebrnem (hermelinovem) ščitu, kot dragotina pa lončasta čelada, bizonovi rogovi, iz katerih izhajajo pavja peresa, ter klobuk z lipovimi listi in čopom. — Vse to so ne le zakoniti, temveč tudi heraldično izvirni znaki slovenskih dežel, ki so nastali z razvojem grbov v Evropi v 12. in 13. stoletju.

Lilija, heraldična, v zlati barvi na plavem ščitu, je edinstven znak francoskih kraljev. V bistvu pa ne gre za lilijo, marveč za skrčen simbol drevesa življenja, kakor ga okoli leta tisoč srečamo na žezlih vladarjev, v obliki »cveta življenja«.

Tisti izvirni politični znaki, ki pričajo o karantanskem zgodovinskem pravu, kakor se je nadaljevalo v državni tvorbi Notranja Avstrija, v poznem srednjem ter v novem veku in čigar zadnji odsev je v 19. stol. še kraljestvo Ilirija.

Zgodovinsko pravo nam še posebej odraža državna zastava. Potem ko bojni znaki na ščitih dokončno dobijo značaj grbov, postane bojni znak viteška bandera (gonfalon). Na tej banderi se navadno nahaja grbovni znak, lahko pa je od znaka na ščitu tudi povsem drugačna. Bandera s panterjem je prvič izpričana v grbu Leopolda II. Slavnege, vojvoda Štajerske leta 1205. Bandera je pol črna in pol bela. Na beli polovici se nahaja znak panterja. Na pečatu istega vojvode iz leta 1214 pa je še bolj izpopolnjena in sicer v pokončnem zaporedju: črna-bela-črna, na belem je znak panterja, pravilno obrnjen proti drogu. Dejstvo, da se ta bandera nahaja le pri štajerskem vojvodu, pri koroškem pa se nikoli ne pojavi, priča, da predstavlja enoten bojni poziv za obe vojvodini, na podlagi starega karantanskega prava. Ko dobijo leta 1281 Štajersko Habsburžani, tedanji vladarji v Avstriji, imajo na svojih pečatih upodobljenega vojvoda na konju s štajerskim ščitom (panter) ter avstrijskim ščitom (prečnik) ter rodbinskim ščitom, toda vojvodov prapor (standard) ima samo panterja in ne morda prečnika.

(Dalje)

- Znaš, Mihec, meni se zdi, de vselih ne more bet prou lahko bet cesar al pej kral. Precednik republike je dosti lažje, zatu ke je samo an par let. Kar je narobe, zmiram lahko reče, de so ju zafurali tisti, ke so bli pred njim; dokler regira, dela kar če jn lahko tudi državo zapufa. Ma pole zvolejo drugga jn uan se pobere jn gre. Jn z dougovi nej se jajca tisti, ke pride za njim. Ma cesar al kral! Ta more bet celo žiulenje jn more skrbet za tolko meljonov držaulanov. Jn more gledat, de je dober, de skrbi za ta boge jn vse sorte.
- E, jest se spounem na rancga Franca Jožefa. Je biu strašno dober jn pamenten. So mi tudi rekli »oče narodov«. Ke Avstrija je jemela anajst narodov. Jn še je jemu u družini same križe. An sin se je ustrlu zastran ane ljubice; anga brata so mu ubili Mehikanci, ženo mu je ubou an anarhist jn ta zadnega prestolonaslednika so mu ubili pej u Sarajevi.
- Ja, ja, tudi za cesarje ni lahko. Vidi, denmo reč, angleško kraljico. An nje sin, Andrej, se je zaljuba u ano amerikansko jegrauko jn jo če po usej sili

poročet. Ma an princ od kraljevske hiše ne more poročet usako babo, ke mu pride napruti. Ke principi se morejo poročavat ses svojo gliho. Ke jemajo plavo kri. Ses kašnimi vojvodinjami, kneginjami, groficami jn iako. Ne miga ses hčerjo od kašnega šuštarja. Jn kraljica je zastran tega strašno jezna jn je rekla, de s to poroko ne bo neč.

- Se zna: Uana varje prestiž dinastije. Ma tudi za anga princa je danes težko. Kej češ, kraljev je zmiram mejn jn dobet ano fejest punco kraljevske krvi mora bet strašno težko. Je majhna zbira. Bogi Andrej! Ma pej uae? Sej jema angleška kraljica tudi anga moža. Kej prave pej uan?
- Uan nima nobene besede. Ke po monarhističnih paragrafah je uan samo ane sorte prstopavc. Uana je postala kraljica, zatu ke ni blo u družini nobenga možkega, ma tisti, ke jo poroče ne postane kralj zastran tega. Je glih taku, ku če se kašen poroče u hišo, kamer ni možkeh. Komendira zmiram uana. Uana je kraljica, uan pej ni neč. Meni se zdi, de mu rečejo samo princ; al princ soprog al taku nekej. Jn kamer grejo velá vsa čast samo njej. Uan je zraven samo ku ana megla. Zmiram bol od zad jn velave jema an tolko ku kašna prevajalka al tajnik al za držat dežnik.
- Ma otroci, ke se rodijo ž njeh zakona, ti jemajo velavo?
- Se zna. Ke uani so po materi kraljevski ledje. Jn an sin, Karlo, je tudi ta pravi prestolonaslednik. Ma njegov uae je zmiram samo princ. Princ soprog. Zmiram prstopavc.
- Sm zastopu. Je skori ku tisti krvodajalci, ke dajejo svojo kri špetalam. Samo, de uan ne daje kri, ma seme. Semedajalec.
- Taku, taku. Sej, ku služba ni nanka taku slabo.
- Ne, ne. Magari de be jest dobu ki kašno tašno kraljico!

Slovenija na Arktiki

■ nadaljevanje s 6. strani

se ne more več spomniti, kako blede rdeče cveče ajda in kako pojejo citre, kako valovi pšenica in kako se obeša ječmenovo cvetje, kdor je pozabil, kako ravna so polja Prekmurja in kako strme so senožeti v Benečiji in kako težko je nositi seno v ogromnih rjuhah na glavi, temu se bo povrnilo, vse se bo znova porodilo, ko bo po štiritedenskih blodnjah po belih puščavah Arktike dosegel obalo in bo, otopel od vsakdanjih želja, zahrepenel po tem, da bi videl samo eno: zelenje. (Str. 142-143).

Naj mi bo dovoljeno, da zaključim to kratko gloslo o prelepi knjigi s parafrazo piščevih stavkov: kdor zadnja leta ni imel sreče, da bi si ob slovenski knjigi sprostil duha in utrdil vero v prihodnost, naj vzame v roke Bizjakovo delo. Tako mu bo pri srcu kot popotniku, ko ga sredi gorečega saharskega peska nepričakovano odreši bujna oaza.

Slovensko dobrodelno društvo v Trstu bo v okviru svojega delovanja tudi v letu 1983 podelilo v mejah svojih možnosti dijakom in učencem slovenskih šol na Tržaškem in Goriškem nekaj mesečnih oziroma enkratnih denarnih podpor.

Interesenti naj se oglasijo na sedežu društva v Trstu, ul. Machiaveli 22/II (tel. 65612), kjer bodo dobili informacije in obrazec za izpolnitev prošenj.

Uradne ure: vsak ponedeljek od 16. do 18. in vsak četrtek od 10. do 12. ure.

DOGAJANJE NA POLJSKEM

V Varšavi je vladni glasnik Urban pojasnil, zakaj je bil Lech Walesa pozvan, naj se v četrtek dopoldne prijavi na vojaškem sodišču v poljskem glavnem mestu. Predsednik razpuščenega samostojnega sindikata bo moral nastopiti kot priča v zvezi s preiskavo proti Jačku Kuronu in drugim štirim članom odbora za socialno samozaščito KOR. Omenjeni disidenti so bili v konfinaciji od lanskega 13. decembra, po odpravi izrednega stanja v državi pa so bili aretirani. Varnostni organi so baje končali preiskavo in sodna oblast pripravlja zdaj proces proti tem disidentom. Bržkone jih bodo obtožili protidržavnega delovanja. Posebna tajnica Lecha Walese Božena Rybicka je povedala, da je v torek Walesa dobil nov poziv, ki obsega tudi obrazložitev. Obenem je povedala, da se bo Walesa v četrtek predstavil vojaškemu preiskovalnemu uradu. V krogih razpuščenega sindikata »Solidarnost« trdijo, da se bo sodni postopek proti članom disidentske organizacije sprevrgel v proces proti sindikatu. Vsi osumljenci so namreč imeli pomembne funkcije v »Solidarnosti« in nanje je bil Walesa sam tudi zelo navezan.

Prešernova proslava na liceju F. Prešeren

Kot je že običaj, sta tudi letos na dan slovenske kulture priredila tržaški znanstveni in klasični licej Prešernovo proslavo. Letošnja prireditev je doživela popoln uspeh tako pri dijakih kot pri profesorjih. Organizacija je bila tokrat prepuščena dijakom samim pod nadzorstvom prof. Nade Pertot za realno, ter prof. Anje Aueršperg za klasično. Nastopajoči so se že vrsto dni vestno pripravljali na glasbenem področju in tudi z literarnimi prispevki, ki so bili precej številni.

Program se je začel po tretji učni uri v šolski telovadnici z nastopom pevskega zbora, ki je bil v celoti sestavljen iz pevcev in pevk Glasbene matice. Pod vodstvom požrtvovalne Tanje Kuret so zapeli šest pesmi. Zatem je prišel na vrsto literarni kotiček, ki so ga pripravili dijaki 3.a razreda. Prebrali so nekaj spisov na tematiko »Moj odnos do Prešerna«. Nato se je izkazal mladi kitarist Marko Feri, ki je zaigral nekaj klasičnih melo-

dij. V njegovem spremstvu so nato nastopali dijaki klasičnega liceja s svojimi spiši. Na prosto tematiko so pripravili nekaj izdelkov tudi dijaki z realne. Sledil je glasbeni premor, tokrat posvečen narodnim motivom, ki so jih izvajali trombetist, klarinetist, harmonikaš in kitarista. Za njim pa je ponovno nastopil pevski zbor, sestavljen tokrat iz mnogo večjega števila dijakov. Zapeli so Prešernovo »Zdravljico« in Grudnovo »Sinku«. V veliko veselje mladih je bil konec posvečen lahki glasbi. Z močnimi amplifikatorji so zaigrali nekaj vsem znanih melodij. Navdušenje pa je doseglo višek, ko je Evgen Sancin zapel priljubljeno Brownovo popevko »Stay«, ki jo je moral ponoviti.

Naj še omenimo, da sta dve narodni noši razdeljevali rdeče nageljne; poseben dar pa je s strani dijakov dobila prof. Nada Pertot, pravi mentor letošnje prireditve, ki je na ta dan praznovala tudi svojo rojstno obletnico.